

Білявська Людмила Григорівна

к.с.-г.н., доцент, професор кафедри селекції, насінництва і генетики
м. Полтава, Україна

Гроза Юрій Вікторович

студент 4 курсу ОКР «Магістр» факультету агротехнологій та екології
м. Полтава, Україна

Дмитренко Ігор Володимирович

студент 4 курсу ОКР «Магістр» факультету агротехнологій та екології
м. Полтава, Україна

ЕКОЛОГІЧНЕ СОРТОВИПРОБУВАННЯ СУЧАСНИХ СОРТІВ СОЇ РІЗНОГО ПОХОДЖЕННЯ В УМОВАХ НЕДОСТАТНЬОГО ЗВОЛОЖЕННЯ

Сою вважають стратегічною культурою і найперспективнішою у ХХІ сторіччі [1]. Її виробництво постійно зростає. Полтавщина за своїми ґрунтово-кліматичними умовами є надзвичайно сприятливою зоною для формування великих врожаїв, високої якості насіння сої. Але, розкриття потенціалу продуктивності сучасних сортів сої вимагає розробки адаптивних складових технології вирощування цієї культури відповідно до ґрунтово-кліматичних умов конкретного регіону [2].

Важливість екологічного випробування сортів сої обумовлена тим, що на рівень урожайності насіння культури та її стабільність суттєвий вплив мають екологічні фактори, які для неї складають близько 48% при оптимальних параметрах впливу інших факторів [3]. Правильний вибір сорту – одна з вирішальних умов одержання максимального врожаю [4].

Саме тому, метою нашого дослідження було вивчення сучасних сортів сої різних груп стиглості в умовах недостатнього зволоження та відібрати найбільш адаптивні.

Об'єктами досліджень слугували сорти сої різного походження, які представлені сортами різних груп стиглості. Попередник - пшениця озима. Повторність – одноразова. Площа посіву кожного сорту – 0,01 га. Ширина ділянки - 2 м. Посів сої - перша декада травня. Сівалка – Клен. Густота – 700-800 тис. рослин на 1 га, з міжряддям 45 см. Система захисту сої від бур'янів включала внесення Базаграну по сходах сої нормою 2,0 л/га. Всі спостереження, обліки та аналізування в експерименті проводили за загальноприйнятими для зони вирощування сої методиками [5].

В умовах 2017-2019 рр. тривалість вегетаційного періоду сортів, які представлені на полігоні сої, становила 90-115 діб. Найкоротший вегетаційний період (90 доби) мав сорт Аннушка (стандарт). Найдовший вегетаційний період був у сорту Апполо – 115 діб, що на 25 діб більше ніж у стандарті. Із досліджуваних 18 сортів - 14 належали до ранньостиглої групи.

Вегетаційний період до 100 діб мали сорти Аннушка, Діона, Адамос, Авантюрин, Білявка, Антрацит, Сіверка, Рапсодія. Сорти Галі, Дені,

Александрит, Аквамарин, Алмаз, Васильківська мали вегетаційний період 100 днів. Сорти Агат, Максус, Аполо представляли групу середньостиглих сортів – 112-116 діб.

Висота рослин сої по сортах змінювалася від 70 до 95 см. Сорт Аннушка (st.) мав висоту рослин - 74 см. Мінімальну висоту рослин мали сорти Алмаз і Александрит - 70-73 см. Основна причина низькою висоти цих сортів є їх скоростиглість.

Висота прикріплення нижнього бобу – важливий технологічний показник, від якого залежить показник продуктивності сої. В 2015 році цей показник був на рівні 8-15 см. Чим менше тривалість періоду вегетації, тим нижче висота прикріплення нижнього бобу. Мінімальна висота прикріплення нижнього бобу була сортів – Аннушка, Діона, Авантюрин, Адамос – 8,3-9,4 см. Показник вище 10-12 см мали сорти Білявка, Сіверка, Антрацит, Галі, Александрит, Васильківська, Алмаз.

Урожайність зерна сої на демополігоні, при 12% вологості, була в межах 1,98-2,95 т/га. Максимальна врожайність сої була відмічена у сорта Адамос – 2,95 т/га. Сорти полтавського селекцентру - Авантюрин, Адамос, Антрацит, Алмаз, Александрит мали рівень урожайності в середньому 2,69-2,95 т/га, що є досить високим для посушливих умов 2016 -2018 рр. Ці сорти були більш адаптовані до умов середовища та пластичні в стресових умовах (низька вологість повітря, відсутність опадів, значні перепади температури повітря в денний та нічні години).

Високу пристосованість до умов середовища мали також сорти запорізької селекції – Денні та Галі – в межах 2,82-2,84 т/га.

В процесі оцінки стійкості сортів проти вилягання та розтріскування відмітили сильний прояв цього явища спостерігали у сортів Харківська зерно кормова, Харківська 35, Чернятка і частково у сорту Романтика. Високий ступінь обламування гілок був у сортів Подільська 1 і Подільська 216. Сорт Чернятка мав високий ступінь розтріскування бобів.

Таким чином, аналіз даних обліку сортів демополігону показав, що в скоростиглої групі сортів найкращі показники чистого прибутку і рівня рентабельності мали сорти Алмаз, Антрацит, Дені, Галі, Адамос. Максимальні – у сорту Алмаз.

Правильно підібрав для зони вирощування високоадаптовані та високоврожайні сорти сої дають можливість отримувати значний чистий прибуток і рівень рентабельності.

Бібліографічний список

1. Бабич А.О. Сучасне виробництво і використання сої. К.: Урожай, 1993. С. 8-12.
2. Адамень Ф.Ф., Сичкарь В.И., Письменов В.Н., Шерстобитов В.В. Соя: промышленная переработка, кормовые добавки, продукты питания. Киев: Нора-принт, 1999. 333 с.
3. Петриченко В.Ф. Бабич А.О. Роль кліматичних факторів у формуванні сортової політики сої в умовах Лісостепу України. Селекція і насінництво: Міжвід. темат. наук. збір. 2006. Вип. 93. С. 60-67.
4. Білявська Л.Г., Пилипенко О.В. Поради щодо вибору сорту сої для виробника. *Agroexpert*. 2016. №3 (92). С. 26-27.
5. Методические указания ВИР по изучению зернобобовых культур. Л., 1975. 40 с.